

EL desenllaç

Lourdes Boïgues

1a edició, febrer 2010

El desenllaç va rebre el Premi Benvingut Oliver de Narrativa Juvenil organitzat per l'Ajuntament de Catarroja i amb el suport de Florida Universitària en la convocatòria de 2009.

El jurat estava format per Jesús Figuerola, Marina Guillem i Francesc Rodrigo.

© Del text, 2010

Lourdes Boïgues

© D'aquesta edició, 2010

Perifèric Edicions

C. Sèquia de Montcada, 13

46470 Catarroja (València)

Tel. 609 426 131

Fax: 961 270 038

e-mail: periferic@periferic.es

www.periferic.es

<http://perifericedicions.blogspot.com/>

Disseny col·lecció: El gos pigall, SL

Fotografia portada: Jesús Figuerola

Correcció lingüística: Maria Quiles Ruiz

Maquetació: José María de Gracia Bonache

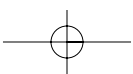
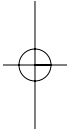
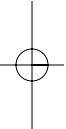
Impressió: Guada Impressors

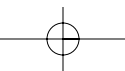
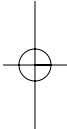
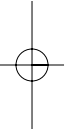
ISBN: 978-84-92435-35-7

Dipòsit Legal: V-787-2010

Cap part d'aquesta publicació no pot ser reproduïda, emmagatzemada o transmesa, de cap manera ni per cap mitjà, sense l'autorització prèvia i escrita de l'editor, tret de les citacions en revistes, diaris o llibres si se n'esmenta la procedència.

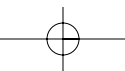
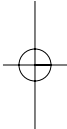
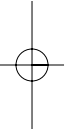

EL desenllaç

Lourdes Boïgues

perifèric
edicions

PRÒLEG

A l'església de Rafelcofer feia olor de ciris i suor. La calitja era insuportable i les dones movien els ventalls contra les pitreres entre sospirs i gemecs. El rector, un xicot jove, pregava amb veu trambalsada però ferma perquè els feligresos no perderen el fil del sermó. Beatriu no l'escoltava. Feia temps que havia après a fer-se la sorda en els soterars familiars.

En la primera fila, els pares i germans del difunt ploraven sense dissimular el dolor. La mare recolzava el cap en el muscle del marit i aquest es fregava amb rudesia els ulls enrogits. Els tres germans grans seien agafats de les mans, amb un posat desafiant, com si volgueren plantar-li cara a la mort. Beatriu evitava mirar-los, també havia après a fer-se la cega.

El difunt reposava en un petit taüt de fusta blanca, als peus de l'altar. Havia mort atropellat als onze anys. "Era un àngel", repetien les dones, com sempre, "Déu se l'ha volgut emportar". I certament aquell xiquet ros, de pell pàl·lida i abillat amb roba de diumenge, semblava un ésser celestial. Tenia el somriure dibuixat als llavis i els

ulls no estaven tancats del tot. Feia la impressió que observava els presents de reüll i que en qualsevol moment saltaria i es posaria a riure. Perquè una criatura no pot estar-se quieta molta estona, una criatura no pot morir quan comença a viure.

Tanmateix, en la família de Beatriu les criatures sí que morien. Molt a sovint se les emportava algun accident desafortunat o patien alguna malaltia traïdora. Mala sort? Casualitat? Voluntat divina? Cadascú podia anomenar-ho com volguera, Beatriu havia renunciat a buscar els motius d'aquella terrible circumstància familiar.

Hi ha coses en les quals és millor no pensar, deixar-les passar és la solució ideal. Açò ho havia après de la tia Carme, l'ovella negra de la família. Carme era la més menuda de les set germanes de la mare de Beatriu. Lluitadora incansable, s'havia rebel·lat sempre contra la mala salut amb la qual havia nascut i havia sobreviscut a un greu accident ferroviari del qual se li havia quedat una coixesa important. La curiositat l'havia feta viatjar arreu del món: havia trepitjat les ciutats més cosmopolites de la Terra i s'havia endinsat en deserts solitaris i selves intransitables. Estudià dues carreres alhora: belles arts i ciències físiques. Les acabà amb èxit i havia creat una empresa dedicada al muntatge d'aparells d'energia renovable. Pintava en un estudi amagat a l'horta de Gandia. No se li coneixia cap novii ni promés, però tenia molts amics tan interessants com ella. Sí, la tia era el membre més extraordinari de tota la família. Tal volta per això era també la més rebutjada.

Beatriu alçà els ulls per observar el voltant. Quasi tots els presents eren dones, als homes se'ls permetia esperar fora de l'església parlant en veu baixa sobre trivialitats. Les dones, en canvi, seien dividides en dos grups: en una

banda les mares de família, en l'altra les fadrines i les que no tenien fills. Per què eixa curiosa i ridícula segregació? Les dones dels dos bàndols compartien el desconsol, però una diferència les distanciava: les mares de família estaven aterrides i les que no tenien fills pareixien enutjades amb les altres. Ella s'havia assegut en la part de les mares de família, en un acte d'inútil rebel·lia.

Hi havia totes les dones de la família, tret de la tia Carme, qui feia temps que havia decidit no acudir a les reunions familiars, particularment als soterrars. De fet l'únic sepeli a què havia acudit en molts anys era el de la mare de Beatriu. Encara la recordava asseguda en la darrera fila, encongida i amb la mirada absent, sense amollar una llàgrima.

A la mare de Beatriu li deien Cecília. Havia sigut una dona dolça i serena, dedicada al seu marit i als cinc fills. Beatriu no l'havia oït cridar mai, a pesar de les discussions habituals que mantenien mare i filla. Discutien per qualsevol cosa, de fet, Beatriu no podia evitar portar-li la contrària ni tan sols en les qüestions més simples. A Beatriu li indignava la resignació de sa mare, la confiança quasi cega en el destí. "Ja ens en sortirem", repetia sa mare quan es presentava alguna dificultat econòmica o personal. Allò la sulfurava i la rebotava fins a la violència: a sovint acabava xisclant, pegant colps de porta o puntades de peu als mobles. Per això, quan va complir dèsset anys va demanar anar-se'n a viure amb la tia Carme i els pares van accedir resignats.

A Cecília l'havien soterrada l'any passat, pel mes de febrer, un dia assolellat però de temperatures polars. Aleshores Beatriu tampoc no havia plorat, havia mantingut els ulls eixuts i el cor glaçat com el vent que escombrava els carrers de Gandia. Se sentia emprenyada més que no

trista. Com havia gosat sa mare abandonar-los per sempre? Per quina raó no havia fet cas dels consells del doctor? Per què no s'havia cuidat com li havia exigint a crits Beatriu? "Ho faig per amor", responia la bleada de sa mare quan li ho preguntava. "Ja ens en sortirem", deia, i no se n'havia sortit. La recordava amb el ventre arrodonit i el caminar pausat, les mans als ronyons i un somriure beatífic als llavis. Feinejant per casa o inclinada sobre els apunts del marit, amb qui col·laborava apassionadament en la investigació de no-se-sabia quins fets històrics. El seu home l'admirava i l'estimava com cap altre marit, afirmava ell. Eren dues ànimes bessones. Però havia consentit que la seua muller morira tan jove i amb cinc fills. Per tossuderia i negligència, no per amor.

Beatriu va notar que el furor omplia de nou cada centímetre del seu cos i va esbufegar. La dona que seia al seu costat li va posar una mà al muscle i, creient que sospirava de dolor pel difunt, va provar de consolar-la: "Era un angelet, Déu se l'ha volgut emportar". Maleïda frase!

I

“Jahvè se l’ha enduta massa prompte”, pensava Josep a les portes del cementiri jueu de la vila de Morvedre. Raquel, la seua muller havia sigut un dona bellíssima però fràgil. Després d’un embaràs difícil, el part es complicà i va morir a les dues setmanes de nàixer la criatura. L’havien soterrada al cementiri jueu, seguint els ritus hebreus, i de moment cap brètol no havia profanat la seua tomba.

Margarida, de vuit anys, tremolava agafada de la mà de son pare. L’espantava estar al cementiri a aquelles hores i no entenia per què ell havia pres la decisió d’abandonar la casa on la xiqueta havia crescut. Josep li ho havia explicat moltes vegades, però Margarida era incapaç de pair aquella història de persecucions i càstigs. Com podia córrer cap perill en sa casa del call?

Tanmateix, Josep sabia què es feia. Corria l’any cristià 1500 i els jueus no estaven segurs en cap lloc del regne. A València acabaven de detenir el rabí Miquel Vives i el Sant Ofici atiava les fogueres. Els habitants de l’aljama vivien aterrits, forçats a practicar una religió en la qual no creien i esperant sempre notícies del Sant Tribunal. Allò

no era vida. Havia arribat l'hora de deixar Morvedre i buscar nous horitzons. Ja en 1492, després de la nefasta ordre d'expulsió, havia estat a punt de marxar, però aleshores Raquel s'havia posat de part.

Millor que la dona no haguera presenciada els aldarulls que havia provocat l'Ordre dels Reis Ferran i Isabel. Al principi els jueus havien cregut que, subornant les autoritats, continuarien vivint en el call de la mateixa manera que ho havien fet els seus avantpassats. Fou una creença errònia. Els atemptats se succeïren, els insults i atacs personals esdevingueren cosa normal. Tampoc no faltaren assassinats sempre negats pels cristians i perdonats de manera descarada. Després vingueren l'èxode i les conversions. Si penós resultava veure homes i dones, joves i vells, famílies senceres, abandonar llurs cases i terres, més patètic era l'espectacle dels falsos batejos.

Josep era un sabater excel·lent, tenia clients de totes les classes socials: des del clergat fins a la noblesa, passant per l'exèrcit. Allò l'havia salvat de moment. Però la fama també desperta l'enveja i Josep temia caure en desgràcia qualsevol dia. Abans que açò passara, havia previst la fugida.

A Florència tenia un parent, Salomó, que treballava de sastre per a l'alta aristocràcia. S'hi havia posat en contacte a través d'un comerciant sard a canvi d'unes monedes d'or i la resposta no tardà en arribar. Salomó l'esperava amb els braços oberts.

La família de Salomó havia emigrat a Florència en l'any cristià 1391, després de l'assalt a la jueria valenciana. Els besavis de Josep també havien pogut salvar-se i s'havien establert a Morvedre, on havien prosperat. Aquell atac havia sigut horrible, els supervivents en contaven històries que posaven els pèls de punta. Per què

aquell odi envers un raça de persones cultes, treballadores i pacífiques? Josep no ho entenia, no trobava cap explicació racional al menyspreu amb què era tractat el poble hebreu, l'escollit de Jahvè.

Margarida estirà la mà de son pare per tal que aquest s'allunyara de l'indret fantasmal on descansaven les restes de Raquel. Havien eixit de casa a l'alba, Josep no s'havia acomiadat de ningú perquè no pogueren seguir les passes del seu èxode particular. Portava damunt una bona quantitat de joies i diners, a més d'una bossa amb els seus estris i diversos parells de sabates. Aquest últim detall era per dissimular el vertader motiu del viatge, puix que teòricament viatjava per negocis.

Una caravel·la l'esperava al port de València amb destí a Nàpols, fent escala a Mallorca i Sardenya. El passatge l'havia pagat de bestreta al capità, Enrico Buoncuore, que havia visitat Morvedre mesos abans. El tracte convenia que, a l'arribada al port napolità, li lliuraria, a més, una generosa recompensa. Des de Nàpols a Florència ja se les apanyaria, estava segur que algun dels seus germans hebreus l'ajudaria. Sempre ho feien.

Josep era un home optimista, sabia que se'n sortiria. Quant a Margarida... no volia arriscar-se a perdre-la. Solament tenia vuit anys i aquell viatge era massa perillós. Havia aconseguit protegir-la dels atacs cristians al call i ara no volia veure-la ofegada a la mar o capturada pels pirates. Per tant, la deixaria momentàniament en un lloc segur fins que ell ho arranjava tot a Florència. Aleshores tornaria a per ella i li proporcionaria un viatge més còmode. Buscaria el millor vaixell, les fondes més respectables, els carruatges més veloços. I, sobretot, la portaria a una casa florentina degudament arreglada.

Josep i Margarida iniciaren el trajecte fins a València.

Seguirien la ruta que li havia aconsellat Mateu, un prestador amb clientela valenciana, que afirmava que aquest camí estava lliure de soldats i de bandolers. Mateu li havia dibuixat un mapa amb els refugis on pernoctar.

Deixaven enrere la vila de Morvedre, protegida pel castell majestuós. Josep recordà de sobte els trenta-un anys de sa vida. Des dels jocs d'infant pels carrers estrets i empinats del call fins al festeig amb Raquel, la xica més bonica del barri. I les carícies de sa mare, així com els consells del pare, home honrat i religiós com pocs. Tot allò quedava enrere, el seu passat seria esborrat per sempre. Estava segur que no tornaria a creuar la porta de sa casa del call, qui sabia si els bàrbars la saquejarien! Les llàgrimes li brollaren dels ulls però s'aguantà els sanglots, no volia que la nena el veiera trist.

Adéu, Morvedre, *Muri veteres, Saguntum*, vila bonica carregada d'història, per on havien passat ibers, cartaginesos, romans, gots, musulmans... Cap d'eixos pobles, però, hauria sofert tant com ho feien encara els jueus, condemnats a errar eternament.